

**Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія вчень про державу і право

ОНП «ПРАВО»

Шифр за ОП	Назва	Тип	Рівень вищої освіти	Період вивчення		Кількість кредитів	Вид підсумкового контролю
				Рік, коли пропонується вивчення	Семестр		
ВНД-4	Історія вчень про державу і право	Вибіркова навчальна дисципліна	перший (бакалаврський)	1	3	3	Диференційований залік

Мова навчання: українська.

Форми здобуття освіти: очна, заочна.

Види навчальних занять: лекції, семінарські заняття, консультація.

Методи навчання: словесний, пояснювально-демонстраційний, метод проблемного викладання, репродуктивний та інші відповідно до навчальних занять.

Оцінювання: поточне, підсумкове.

Мета викладання навчальної дисципліни: формування у здобувачів освіти фундаментальної системи знань про генезис світової та вітчизняної політико-правової думки на основі методології системного аналізу ідей державотворення та верховенства права для розвитку професійного праворозуміння.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
СК02	Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему
СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН01	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН19	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування та участь у наукових дискусіях на семінарських заняттях, питання для поточного контролю, тести, питання для підсумкового контролю, оцінювання результатів неформальної освіти в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті; підсумковий контроль у формі диференційованого заліку, що передбачає комплексну перевірку рівня досягнення програмних результатів навчання.

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Предмет та методологія історії вчень про державу і право

Предмет дисципліни: закономірності виникнення та трансформації політико-правових ідей. Методологічний інструментарій. Класифікація політико-правових доктрин за ідеологічними та епохальними ознаками. Функції курсу у формуванні професійної свідомості та державницького мислення правника. Місце дисципліни в системі юридичної освіти та її зв'язок із правовою аксіологією.

Тема 2. Політико-правова думка Стародавнього світу

Традиціоналізм та етатизм як визначальні риси вчень Стародавнього Сходу. Еволюція ідей громадянства та полісу в Античній Греції: Сократ, Платон, Аристотель. Правовий геній Стародавнього Риму: Цицерон та формування класичної юриспруденції. Релігійно-правові концепції раннього християнства та їх вплив на інститути держави. Спадщина античної правової думки в контексті сучасної європейської традиції.

Тема 3. Державно-правові доктрини Середньовіччя та Відродження

Теократичні вчення: парадигма співвідношення духовної та світської влади (Августин, Аквінський). Юридичний раціоналізм у середньовічній університетській науці. Політичний реалізм Н. Макіавеллі та секуляризація вчення про державу. Концепція державного суверенітету у працях Жана Бодена. Вплив Реформації на становлення ідей індивідуальної свободи та правопорядку.

Тема 4. Класичний лібералізм та теорії суспільного договору

Генезис теорій природного права та міжнародного правопорядку (Г. Гроцій). Моделі суспільного договору у вченнях Т. Гоббса, Дж. Локка та Ж.-Ж. Руссо. Доктрина поділу влади Ш. Монтеск'є як основа конституціоналізму. Політико-правовий зміст Американської революції: федералізм та права людини. Вплив ідей Просвітництва на кодифікацію права та становлення демократії.

Тема 5. Німецька класична та історична школи права

Морально-правова концепція І. Канта: право як простір реалізації свободи. Філософія права Г. Гегеля: діалектика громадянського суспільства та держави. Історична школа права: концепція «народного духу» та критика юридичного раціоналізму. Органічна теорія права та її роль у розвитку національних правових систем. Вплив німецької класичної думки на сучасну правову догматику.

Тема 6. Розвиток правового позитивізму та соціологічних підходів

Юридичний позитивізм: право як воля суверена та наказ (Дж. Остін). Юридична антропологія та «соціальне право» у вченні Р. фон Єринга. Психологічна теорія права: співвідношення офіційного та інтуїтивного права. Соціологічна юриспруденція: концепція «живого права» та судова правотворчість. Класовий підхід до держави і права в марксистській доктрині та його сучасна критика.

Тема 7. Українська політико-правова думка: витоки та традиції

Державницькі ідеї Київської Русі: правовий зміст «Руської Правди». Спадщина Литовських Статутів та ідеї «освіченого монарха» (С. Оріховський). Конституція Пилипа Орлика як пам'ятка європейського політичного конституціоналізму. Роль Києво-Могилянської академії у розвитку правової культури Східної Європи. Правова природа козацької державності та договірні засади влади.

Тема 8. Проєкти державного відродження в українській думці (XIX–XX ст.)

Правовий зміст програмних документів Кирило-Мефодіївського товариства. Федералізм та ідея самоврядування у політичному вченні М. Драгоманова. Державницькі концепції М. Грушевського та правовий реалізм С. Дністрянського. Український консерватизм В. Липинського: теорія еліт та ідея правової монархії. Розвиток ідеї національного суверенітету в українській еміграційній думці.

Тема 9. Провідні світові доктрини права XX століття

Нормологічний позитивізм Г. Кельзена: «чисте вчення про право» та ієрархія норм. Відродження природного права та концепція «надзаконного права» (Г. Радбрух). Сучасний лібералізм та теорія справедливості як основи правопорядку (Дж. Ролз). Аналітична юриспруденція Г. Харта: правила первинні та вторинні. Комунікативна парадигма права: теорія дискурсу та легітимність норм.

Тема 10. Сучасні тенденції та аксіологія політико-правової думки

Теорії верховенства права та правової держави в умовах глобалізації. Правова аксіологія: захист цінностей права в епоху цифровізації. Постмодерністські виклики класичним уявленням про суверенітет та державу. Ідеологічні трансформації: неоконсерватизм, неолібералізм та соціал-демократизм. Місце української правової ідеології у загальноєвропейському інтеграційному просторі.

Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей.

Рекомендовані платформи:

- Alison (Early Political Philosophies and Ideologies: <https://alison.com/course/early-political-philosophies-and-ideologies>);
- Coursera (The Modern and the Postmodern: <https://www.coursera.org/learn/modern-postmodern-1>; Ancient Philosophy: Aristotle and His Successors: <https://www.coursera.org/learn/aristotle>);
- edX (Plato, Socrates, and the Birth of Western Philosophy: <https://www.edx.org/learn/philosophy/tsinghua-university-plato-socrates-and-the-birth-of-western-philosophy-xi-fang-zhe-xue-jing-shen-tan-yuan>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти

Порядок зарахування результатів неформальної освіти:

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за зверненням здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до 10 балів у межах самостійної роботи.

Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації, метод демонстрацій: та інші); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод.

Методи оцінювання: для поточного контролю у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних та групових проєктів, творчих завдань, тощо; для підсумкового контролю проведення диференційованого заліку (усна та/або письмова відповідь, тестування, вирішення завдань, виконання вправ тощо.).

Засоби діагностики результатів навчання. Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою. Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку.

Порядок оцінювання результатів навчання:

Оцінювання здійснюється за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль та самостійна робота = 60 балів.

Підсумковий контроль = 40 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60											Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Самостійна робота		
5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Рекомендована література:

1. Гіда Є., Веселовська Н., Лоцихін О. Філософські основи теорії держави і права. Академічні візії. 2023. № 16. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17609580>
2. Зозуля Є.В., Туренко О.С., Іванов І.В. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. Херсон: «Олді-Плюс», 2018. 308 с.
3. Історія вчень про державу і право: метод. рекомендації (вказівки) до вивчення навч. дисципліни для студ. заочного відділення економіко-правового ф-ту ОНУ ім. І.І.Мечникова / укл.: О.І. Донченко, О.Д. Гринь, І.В. Борщевський. Одеса: Фенікс, 2021. 120 с.
4. Історія вчень про державу і право: навчально-методичний посібник / Т.П. Попович, Я.О. Бариська, М.О. Геревич та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 44 с.
5. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 34 с.
6. Лоцихін О.М., Підпригора Ю.Г. Папська юриспруденція та становлення канонічного права. Ірпінський юридичний часопис. 2024. № 3(16). С. 396–403.
7. Лоцихін О.М., Санжарова Г.Ф., Бинюк Н.М. Середньовічний шлюб в гендерному вимірі: жінка і сім'я згідно з приписами канонічного права. Ірпінський юридичний часопис. 2023. № 1(10). С. 28–36.
8. Лоцихін О., Шевченко А. Невінчані шлюби православних мирян Гетьманщини у XVIII ст. Український історичний журнал. 2022. № 6. С. 86–97.

Викладач: *Лоцихін Олександр Миколайович*, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права.

Гарант освітньої програми:

Козакова Ірина Віталіївна

кандидат юридичних наук, доцент